

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne.

Viite:

Elenius, L. 2019. Tekoäly avuksi tiedon löytämiseen. Kirjastoletti 112 (2), 44-45.

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekoäly avuksi tiedon löytämiseen

Osa tiedosta jää piiloon niiltä, jotka tietoa tarvitsevat. Kansalliskirjaston uusi johtaja Cecilia af Forselles yrittää ratkoa tätä ongelmaa.

Teksti: Leena Elenius Kuva: Kansalliskirjasto

Cecilia af Forselles aloitti Kansalliskirjaston ylikirjastonhoitajan tehtävässä vuoden alusta. Hän on aiemmin työskennellyt muun muassa kirjastonjohtajana Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa.

af Forsellesin tavoitteena on helpottaa tiedon saatavuutta. Hän aikoo vahvistaa kansallista metatietovarantoa Melindaa. Myös tekoälyn mahdollisuuksia hän odottaa mielenkiinnolla.

Digitalisaatio nopeuttaa julkaisemista

Digitalisaatio on nopeuttanut tiedon julkaisemista ja mahdollistanut avoimen tiedon välittämisen. Julkaisuja voi tuottaa edullisesti ja ne voi välittää eteenpäin nopeasti.

Kirjastokentällä on havaittu, että osa verkkojulkaisujen tuottajista ei vielä tiedä julkaisijan velvoitteita. Uusista julkaisuista ei tällä hetkellä saada kattavasti tietoja kansallisbibliografiaan.

Esimerkiksi järjestöjen pelkästään verkkoon tuottamasta tiedosta osa tallentuu ainoastaan järjestön verkkosivuille. Riskinä on, että julkaisut katoavat, kun verkkosivuja uudistetaan.

Cecilia af Forsellesin mukaan ongelma on tunnistettu myös Kansalliskirjastossa. Tavoitteena on tehdä verkkojulkaisujen tietojen ilmoittaminen mahdollisimman helpoksi, jotta metatiedot eli kuvailutiedot saadaan kattavasti talteen.

”Aiomme tarjota kustantajille neutraalin ja maksuttoman alustan. Sen kautta myös ei-kaupalliset kustantajat saavat julkaisujensa tiedot Melindaan ja koko julkaisualueen käyttöön.”

Helppo saatavuus tärkeintä

Tiedon etsijän kannalta tärkeää on aineistojen helppo saatavuus. Kansalliskirjastossa koetaan, että korkeatasoinen ja yhdenmukainen kuvailu helpottavat aineistojen saatavuutta. Laadukkaan metadatan avulla aineistojen löydettävyys paranee.

”Melindan tiedontuottajajoukko laajenee sekä kirjastojen että kustantajien suuntaan”, af Forselles sanoo.

Melinda on ammattilaisille. Kirjaston asiakkaita varten on Finna.fi sekä kirjastojen omat paikalliset Finna-käyttöliittymät. Niitäkin kehitetään.

”Avointen aineistojen saatavuutta Finnan kautta kehitetään tämän vuoden aikana.”

Tiedelehdissä hyvä tilanne

Laadukasta metadataa tarvitaan, sillä tietoa tuotetaan nyt poikkeuksellisen paljon eri medioissa ja uusissa välineissä. Sanoma- ja aikakauslehdet ovat murroksessa.

Kotimaisten tiedelehtien osalta tilanne on af Forsellesin mukaan jo melko hyvä. Metatiedot saadaan talteen ja artikkelit ovat löydettävissä.

”Suomessa julkaistavista 120 tieteellisestä aikakausjulkaisusta jo noin 70 käyttää Journal.fi-palvelua, jonka kautta lehtien metatieto välittyy myös Melindaan. Sitä kautta ne ovat käytettävissä Finnan kautta. Journal.fi on toimiva esimerkki siitä, mitä hyvä yhteistyö palveluiden kehittämisessä saa aikaan.”

Muilla aikakauslehdillä tilanne ei ole näin hyvä. Ammattikorkeakoulukirjastoissa on huolestuneina pantu merkille, että ammatti- ja asiantuntijalehdissä julkaistua tietoa on tällä hetkellä miltei mahdoton etsiä ja löytää.

Metatietovaranto Arto ei ole ajan tasalla, koska ammattialan ydinlehtien tietoa ei kuvailla tällä hetkellä minnekään. Myös yleisaikakauslehdissä ja harrastelehdissä julkaistujen artikkeleiden löytäminen on vaikeaa.

Ammatti- ja asiantuntijalehtien kuvailu on ollut kaupallisten toimijoiden ja kirjastojen vastuulla. Lakkautetun Aleksii-tietokannan sisältö on onneksi saatu talteen Artoon.

”Arton sisältö on tulossa kevään aikana osaksi Melinda-tietokantaa. Kun artikkelit ovat kaikkien kirjastojen saatavilla Melindassa, aineiston kuvailu helpottuu.”

Kansalliskirjastossa arvioidaan, että monet kirjastot luopuivat tai ovat vähentäneet artikkeliaineiston kuvailua resurssipulan takia. Nyt uskotaan, että uusi malli voi tuoda lisää kuvailijoita yhteistyön piiriin. Finnasta tulee entistä toimivampi lehtiartikkelien etsimiseen.

Tekoäly avuksi

Tulevaisuudessa laadukas metadata varmistaa sen, että tieto löytyy. Metadatan kehittämisen ohella tärkeää on yhteistyö kustantajien, muiden tiedontuottajien ja kirjastojen kesken.

”Palvelujen välisiä avoimia rajapintoja pitää kehittää. Kirjastoilla on tässä keskeinen rooli.”

Uusi teknologia luo af Forsellesin mukaan mahdollisuuksia. Niitä hän odottaa suurella kiinnostuksella.

”Uskon, että lähitulevaisuudessa tekoälystä saadaan hyötyä kuvailutyöhön. On jo nähtävissä, että tulevaisuudessa tietoammattilainen toimii kuvailurobotin opettajana.”

Suomi on pieni maa ja eri toimijat tuntevat toisensa. Cecilia af Forselles näkee tämän etuna, kun kehitetään eri alustojen välistä yhteensopivuutta.

”Suomessa kaikki kirjastosektorit toimivat yhdessä ja tämä tuo tehokkuutta kuvailuun. Monessa Euroopan maassa tällaiset mahdollisuudet puuttuvat.”

Ennen haastattelua Cecilia af Forselles on pohtinut kysymyksiä myös yhdessä Kansalliskirjaston palvelujohtaja Kristiina Hormia-Poutasen kanssa.

